

Gorinchem koestert zijn bomen

Vestingstad kiest nadrukkelijk voor biodiversiteit

Wie in Gorinchem in zijn tuin een boom wil kappen, kan sinds een jaar of zes gewoon zijn gang gaan. Het gemeentebestuur wil niet teveel ingrijpen in wat mensen met hun eigen tuin doen. Toch is de historische vestingstad aan de Boven-Merwede één van de groenste stedelijke gebieden van Nederland. Stad en Groen deed een rondje Gorinchem met GroenLinks-wethouder Arjen Rijsdijk van Ruimte en Duurzaamheid.

Auteur: Paul van der Sneppen

koestert Rijsdijk de bomen in zijn stad. 'Dat is een essentieel onderdeel van ons biodiversiteitsbeleid en biodiversiteit is één van de speerpunten in ons beleidsplan duurzaamheid.'

Het coulante kapbeleid gaat dan ook niet op voor monumentale en beeldbepalende bomen. Sterker nog, de gemeente gaat behoorlijk ver in het sparen van bomen. 'Als bomen erg dicht bij bebouwing komen, kiezen we er toch vaak voor om ze jaarlijks te snoeien, zodat we ze langer kunnen behouden. Kappen omdat een boom licht wegneemt, is eigenlijk uitgesloten. Dat doen we niet. Ook bij bouwplannen wordt altijd gekeken of en hoe de aanwezige bomen gespaard kunnen worden.' En dat beleid heeft een gunstige invloed op het bomenbestand in de gemeente. Per saldo komen er in Gorinchem jaarlijks nog steeds meer bomen bij dan er verdwijnen.

Imker

Dat de biodiversiteit daar wel bij lijkt te varen, zou onder meer opgemaakt kunnen worden uit het feit dat de bijen het in de stad goed doen. Dat is overigens niet alleen aan de GroenLinks-wethouder te danken. Van 1939 tot 1971 zwaaide Louis Rudolph Jules ridder van Rappard de scepter over de vestingstad. De adellijke burgervader was in zijn vrije tijd imker en liet overal in de stad lindebomen plaatsen. 'Die erfenis, daar profiteren vogels en insecten nu nog steeds van.'

Dat die bomen ook voor overlast kunnen zorgen, blijkt als we op de Nieuwe Hoven komen, een mooie bomenlaan even buiten de oude vesting met aan weerszijden karakteristieke vooroorlogse woningen. De wortels van de grote lindebomen duwen overal in de laan stoepranden op. Op het druk bereden fietspad ligt een tegel helemaal los. 'Levensgevaarlijk', zegt Rijsdijk daarover. Hij kijkt er oprecht bezorgd bij. Hij legt de tegel terug op zijn plek, maar als er een scooter overheen rijdt, blijkt al gauw dat de tegel daar niet lang blijft liggen. De wethouder neemt een foto en maakt melding van het euvel. Het voorval illustreert mooi voor welke lastige keuzes het gemeentebestuur zich soms gesteld ziet in zijn ijver voor biodiversiteit in de stad.

Draagvlak

Toch heeft Rijsdijk zeker niet te klagen over draagvlak voor zijn beleid. Voor donkergroen beleid hoeven de Gorcumers niet per se bij GroenLinks te zijn, zo lijkt het. 'Ik heb het hier eigenlijk heel makkelijk. Ik krijg bijna altijd wel de handen op elkaar voor plannen die de stad vergroenen en biodiversiteit ondersteunen.'

En dat is opmerkelijk. GroenLinks bezet in de raad namelijk maar twee van de 25 zetels. De rest van de raad is een nogal diverse groep politici. Daarin treffen we drie confessionele partijen, drie lokale fracties, de VVD, de SP en de PvdA. Stadsbelang en de PvdA zijn met respectievelijk vier en vijf zetels de grootste partijen, maar echte uitschieters zijn het daarmee niet. De Gorcumse raad heeft geen uitgesproken politieke kleur.

Groene agenda

De groene agenda gedijt goed in dat politieke Umfeld, zo lijkt het. Gorinchem is een van de pioniers in het streven naar chemievrije onkruidbestrijding. 'We zijn al twee jaar voor het verbod van glyfosaat op verhardingen gestopt met het spul te gebruiken. In het groen gebruiken we nog wel wat chemie, maar alleen het strikt noodzakelijke.'

Dat daar politieke steun voor nodig is, blijkt onder meer uit de consequentie die deze beslissing heeft voor de begroting. De raad heeft het budget voor onkruidbestrijding in twee jaar tijd met een factor vier verhoogd van 50.000 euro naar maar liefst 200.000 euro. Onkruidbestrijding neemt een flinke hap uit de totaalbegroting voor het beheer van de openbare ruimte. Daarvoor heeft Rijsdijk jaarlijks 8,5 ton ter beschikking.

Wat meteen opvalt aan het verhaal van Rijsdijk, is dat Gorinchem er veel aan doet om burgers te betrekken bij stadsvergroening. Zo zijn in één van de nieuwe wijken bewoners aan het werk gegaan met 'Operatie Steenbreek'. Vrijwilligers geven buurtbewoners voorlichting over hoe ze hun tuinen beter kunnen laten bijdragen aan biodiversiteit. Ook stimuleert de gemeente in de binnenstad geveltuintjes en mogen bewoners openbaar groen 'adopter' om er zelf tuintjes te beginnen.

Kapvergunningen

Het feit dat Gorcumers weinig in de weg wordt gelegd bij het kappen van een boom, neemt niet weg dat de stad zuinig is op haar bomen. Het strikte kapvergunningenbeleid waarbij burgers voor elke kap een vergunning moesten aanvragen, is in het kader van deregulering opgegeven. Toch

Raapfruit verbindt recreanten met de natuur.

Recreanten maken veel gebruik van de natuur op de vestingwallen.

Rijk

'Gelukkig is Gorinchem geen kleine of armlastige stad. We zijn niet rijk, maar kunnen het ons veroorloven om groene keuzes te maken', zegt Rijsdijk daarover. De stad telt momenteel 36.000 inwoners. Jaarlijks komen daar ongeveer 200 tot 250 gezinnen bij. De oude vestingwal vormt een groene ader rond de binnenstad. Daar is het goed toeven, vinden de burgers. Tijdens onze ronde schijnt de zon over de wallen. Het is een doordeweekse dag; toch zijn overal recreanten te zien. Niets in deze omgeving draagt bij aan het gevoel dat we aan de rand van de binnenstad staan, midden in een middelgrote provinciestad. Hier en daar rapen mensen kastanjes. We zijn er getuige van hoe het stadsgroen mensen verbindt met de natuur. Daar is over nagedacht. 'We kiezen vaak voor het planten van bomen die raapfruit opleveren. Dat vinden burgers leuk. Het geeft ze iets te doen als ze in de buitenlucht zijn.'

Gefaseerd maaien en verschrallen geeft flora en fauna meer kans om te floreren.

Belangen

'Maar er gebeurt hier natuurlijk veel meer', legt Rijsdijk uit, wijzend op de wandelaars en de kastanjezoekers. 'Het is een gebied waar niet alleen recreatie en natuur hun ruimte opeisen, maar ook plaats en aandacht moet zijn voor historie en cultuur. Het is de kunst om al die belangen te verenigen zonder dat ze elkaar bijten.'

Dat lukt niet overal. Een stuk verderop, aan de kade van de Boven-Merwede, is een groot terrein waar verschillende grootschalige activiteiten plaatsvinden. Een grote hit onder die activiteiten is het jaarlijkse Timmerdorp voor kinderen. De deelnemers mogen een week lang bouwen en knutselen aan hun eigen hutten en bouwsels. De week wordt afgesloten met een groot vreugdevuur waarin alle houten bouwsels verbrand worden.

Verbieden

Dat vreugdevuur is de wethouder een doorn in het oog. 'Ik vind dat niet van deze tijd, zo'n vuur. Het is slecht voor het milieu. Het liefst zou ik het verbieden, maar dat roept teveel weerstand op. Ik krijg zo'n verbod er niet door.' Bij de plek aangekomen, kijken we naar een grote kale plek op een grasveld. 'We zaaien de stookplaats elk jaar weer in en we bemesten hem. Maar het gras krijgt de kans niet om te herstellen. Hier groeit niets meer. De grond is morsdood.'

Even later komen we op de vestingwal langs twee monumentale bomen die ook getuigen van een hoogopgelopen belangenconflict. Het verhaal is nog steeds een mysterie. Enkele jaren terug kwamen er klachten over de bomen van omwonenden

Een dode plataan en esdoorn als stille getuigen van een hooglopend belangenconflict.

Het jaarlijkse vreugdevuur van het Timmerdorp laat een dode plek achter op de groene rivierkade.

Moelijke keuzes. Het behoud van bomen heeft ook zijn keerzijde.

en andere belanghebbenden. Ze zouden licht wegnemen en het zicht op de rivier belemmeren. Een kapvergunning was voor de gemeente echter niet bespreekbaar.

Totems

Niet lang daarna werden beide bomen ziek. Onderzoek wees uit dat ze waren geïnjecteerd met

glyfosaat. De daders zijn nooit gepakt. 'We hebben onze vermoedens, maar dat is natuurlijk niet voldoende om verhaal te halen.' Een kapvergunning is overigens nog steeds niet afgegeven. De oude, tak- en bladloze plataan en esdoorn kijken als twee totempalen over de rivier uit. Wie het verhaal erachter kent, ziet daarin al snel een statement van een verantwoordigd en onverzettelijk gemeentebestuur.

Als we later in een nieuwe wijk belanden, wijst Rijsdijk op het pas gemaaid gras. 'Hier zie je duidelijk sporen van ons biodiversiteitsbeleid.' Die sporen moeten we vrij letterlijk nemen. Delen van het perceel zijn niet gemaaid, andere delen wel. 'We maaien bewust laat in het jaar en we doen dat ook steeds gefaseerd. Daar zie je hier een mooi voorbeeld van. Dat doen we allemaal om flora en fauna zoveel mogelijk de kans te geven om te floreren. Ook verschrallen we de bodem, zodat er ook leefruimte is voor de wat zeldzamere grassen en kruiden.'

Waterbuffering

In de wijk is ook rekening gehouden met waterbuffering. 'Wat dat betreft, is deze wijk helemaal autonoom. Er is nauwelijks infrastructuur nodig om de afwatering te regelen. De natuur doet het werk.'

Al dat groen om ons heen roept natuurlijk wel de vraag op hoe Gorinchem omgaat met invasieve exoten en de nieuwe EU-verordening daaromtrent. De wethouder moet bekennen dat hij de verordening nog nauwelijks op het netvlies heeft. 'We hebben de locaties van de invasieve exoten, zoals berenklaauw en Japanse duizendknoop, wel in

De wortels van de grote lindebomen duwen overal in de laan stoepranden op

kaart. Die exoten bestrijden we actief. We laten ze ook apart verzamelen en afvoeren om verspreiding te voorkomen. Maar wat de EU-wetgeving over exotenbestrijding precies voor Gorinchem betekent, daar kan ik maar weinig over zeggen.'

Rivierkreeften

Wel weet Rijsdijk dat in het waterrijke gebied waarvoor hij bestuurlijke verantwoordelijkheid draagt de Amerikaanse rivierkreeft voorkomt. 'Maar daar hebben we nog geen beleid op. Ik weet dat restaurants ze soms serveren. Dat is dan weer aardig, als bijkomstigheid.' De rivierkreeften zijn in Gorinchem deels het probleem van de waterschappen. 'Wij doen de oevers; zij doen het waterbeheer,

Natuur en vergezichten, vlak buiten het centrum van de stad.

de kwaliteit, de kwantiteit en het baggeren. Dat verklaart misschien ook wel een beetje waarom wij die rivierkreeften nog niet echt op het netvlies hebben.'

Handwerk

Als we het over invasieve exoten hebben, komen we ook weer snel te spreken over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Rijdsdijk wil er helemaal vanaf, als dat kan. Maar dat stelt de gemeente wel voor een grote uitdaging. Hoe wil hij dat oplossen? 'Met héél veel handjes', lacht hij. 'We hebben een eigen groendienst met maar liefst zeventien man. Dat is veel voor een gemeente als de onze. Verder kunnen we gebruikmaken van mensen uit de werkvoorziening. Daar redden we het tot op heden goed mee.'

Verder wordt in Gorinchem ijverig geborsteld en met heet water aan onkruidbestrijding gedaan. Met de hoge CO₂-uitstoot van die onkruidbestrijding is ook enigszins rekening gehouden. Helemaal doorgerekend is het effect van de maatregelen niet, maar Gorinchem probeert wel de CO₂-uitstoot van de donkergroene onkruidbestrij-

Natuurlijke waterbuffering in een nieuwe woonwijk.

ding te beperken. 'We maken gebruik van water dat is voorverwarmd met behulp van hernieuwbare brandstoffen.'

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7096